

ВЛИЯНИЕ НА ТЪРГОВСКИЯ СТОКООБМЕН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА МОРСКИЯ ТРАНСПОРТ

Емил Железов, Гургана Кирилова

ejelezov@abv.bg, g.kirilova@mail.bg

**ВТУ „Тодор Каблешков”, София, Гео Милев 158
БЪЛГАРИЯ**

Ключови думи: морски транспорт, търговски стокообмен, транспортен пазар, структуроопределящи товари

Резюме: Информацията за движението на стоковите потоци е от съществено значение при очертаването на българската икономическа и търговска политика по отношение развитието, както на транспортния сектор като цяло, така и за морския транспорт. Външният стокообмен оказва влияние върху общото икономическо развитие на страната и насоките за подобряване на социално-икономическите показатели. В доклада е разгледан търговският стокообмен на Република България и значението му за развитие на морския транспорт. За целта са анализирани пазарните потоци по държави-партньори и групи структуроопределящи стоки за пристанищата. На база анализа са изведени основните партньори на страната за международен стокообмен по структуроопределящи стоки за морски транспорт.

ЦЕЛ И МЕТОДОЛОГИЯ

Целта на доклада е да се идентифицират държавите-ключови партньори за международен стокообмен по море и структуроопределящите стоки, като фактори за развитието на морския транспорт и пристанищната инфраструктура на Република България.

Анализите обхващат:

- Външнотърговски стокообмен на България;
- Внос и износ на структуроопределящи стокови групи;
- Внос и износ с морски транспорт.

✓ Външнотърговски стокообмен

Анализиран е физическият (в тона) търговски стокообмен на България по данни на Евростат в следните разрези и комбинации от тях:

- износ и внос по държави партньори;
- по групи стоки по номенклатура на SITC¹(Таблица 1);
- конкретни структуроопределящи за пристанищата товари;
- износ и внос по море на структуроопределящи товари.

¹Standard International Trade Classification (SITC)

- Таблица 1

Код	Стокови групи - номенклатура SITC
0	Храни и живи животни
1	Безалкохолни и алкохолни напитки и тютюн
2	Необработени (сурови) материали, негодни за консумация (изкл. горивата)
3	Минерални горива, масла и подобни продукти
4	Животински и растителни мазнини, масла и восъци
5	Химични вещества и продукти
6	Артикули, класифицирани главно според вида на материала
7	Машини, оборудване и превозни средства
8	Разнообразни готови продукти, н.д.
9	Стоки и сделки, н.д.

Изследвани са следните показатели:

- общ обем на износа към страни от и извън ЕС по години;
- физически обем на износа към страни от ЕС по години;
- общ обем на вноса страни - от и извън ЕС по години;
- физически обем на вноса - страни от ЕС по години;

Периодът на изследване е: 2007 г. - 2013 г.

✓ Структуроопределящи товари

Самостоятелно са разгледани следните конкретни структуроопределящи стокови групи:

- портланд цимент;
- зърнени храни и зърнени продукти;
- въглища, кокс и брикети;
- торове (различни от тези от група 272);
- желязо и стомана;
- изделия от метали;
- машини и транспортно оборудване;
- цветни метали.
- неметални минерални изделия;
- петрол, петролни продукти и други подобни материали.

✓ Внос и износ с морски транспорт, партньори и стокови групи

Изследвани са товаропотоци износ и внос от България към трети страни извън ЕС (EXTRA EU27) с морски транспорт.

Използвани са данни на Евростат по номенклатура SNT/R² (Таблица 2) за периода 2007 г. - 2013 г.

Таблица 2

код	Стокови групи-номенклатура SNT/R
0	Селскостопански продукти и живи животни
1	Храни и храни за животни
2	Твърди минерални горива
3	Петролни продукти
4	Руди и метални отпадъци
5	Метални изделия
6	Сурови и обработени минерали, строителни материали
7	Торове
8	Химикали
9	Машини, транспортно оборудване, изделия и различни изделия

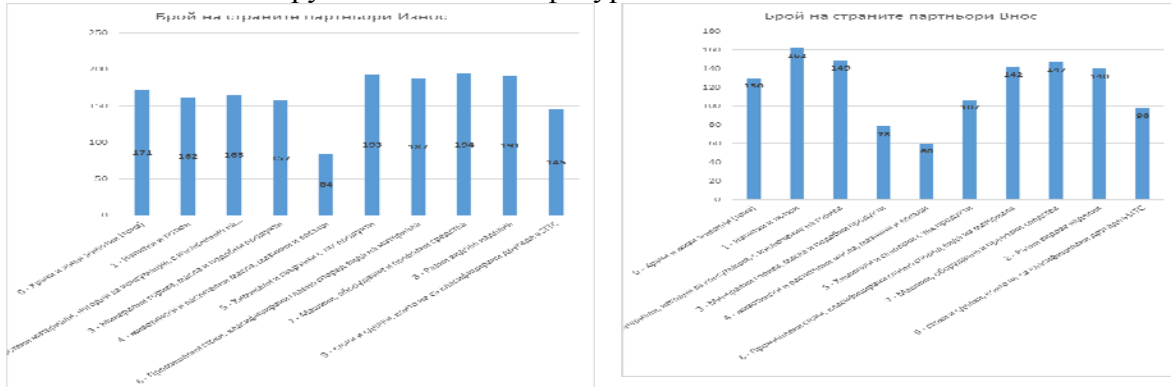
² Standard Goods Classification for Transport Statistics/Revised (NST/R).

АНАЛИЗИ И РЕЗУЛТАТИ

✓ **Общ износ и общ внос по страни партньори**

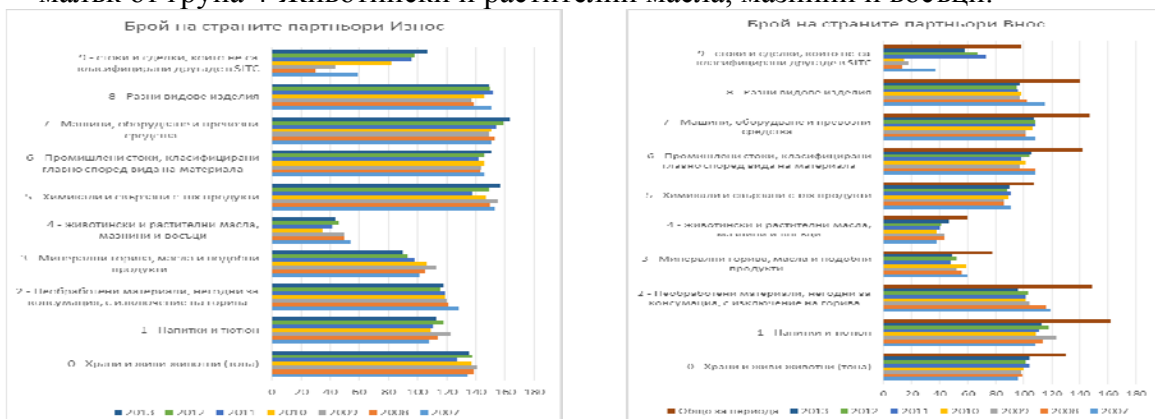
Данни за общия брой на страните партньори за износ и внос за периода 2007 г. - 2013 г. са представени на фигура 1.

Броят на страните партньори към които е реализиран износът и вносът по години и по стокови групи е показан на фигура 2.

Фиг. 1

- за периода износът от България е осъществяван към 219 страни, а вносът от 197 страни от и извън ЕС;
- към най-голям брой страни е насочен износът на стоки от група 5-Химикали и свързани с тях продукти, а към най-малък на стоки от група 4-Животински и растителни масла, мазнини и восъци;
- от най-голям брой страни е вносът на стоки от група 1-Напитки и тютюн, а от най-малък от група 4-Животински и растителни масла, мазнини и восъци.

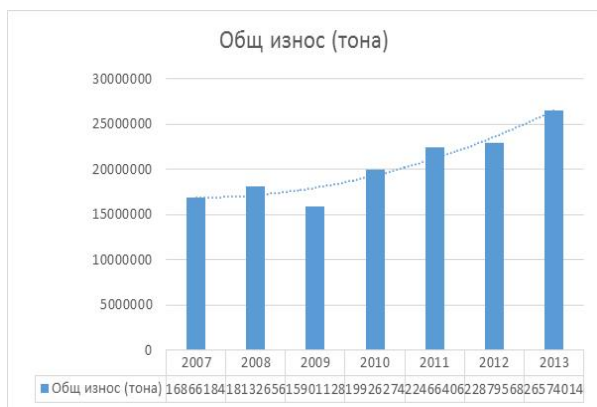

Фиг. 2

- общият брой на страните партньори варира по стокови групи;
- към най-много страни са изнасяни стоки от групи 5-Химикали и свързани с тях продукти, 6-Промислени стоки, класифицирани главно според вида на материала, 7-Машини, оборудване и превозни средства и 8-Разни видове изделия;
- най-малък е броят на страните към които са изнасяни животински и растителни масла;
- броят на партньорите по години за повечето от стоковите групи през разглеждания период има тенденция към увеличение, с изключение на група 9-Стоки и сделки, които не са класифицирани другаде в SITC.

✓ **Общ физически обем на износа и вноса**

На фигури 3 и 4 са представени, както общият физически обем на износа и вноса, така и структурата на износа и вноса по стокови групи в тонове и по години за изследвания период.

Фиг. 3

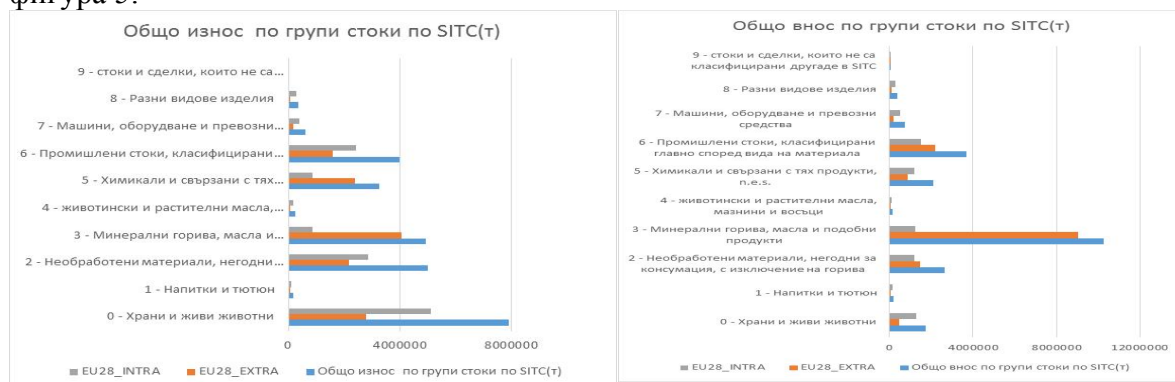

Фиг. 4

- общият обем на износа е с тенденция на нарастване;
- износьт към страни от ЕС е с тенденция на нарастване;
- износьт към страни извън ЕС също е с тенденция на нарастване, с изключение на 2009 г.;
- относителният дял на износа за страни от ЕС нараства след 2007 г. и достига до над 50% през 2009 г., а през останалите години се задържа на ниво около 50%.

✓ Общ износ и внос по стокови групи

Систематизирани данни за износа и вноса по стокови групи са представени на фигура 5:

Фиг. 5

- най-голям общ за физически обем има износьт на стоки от групи 0-Храни и живи животни, 2-Необработени (сурови) материали, негодни за консумация (изкл. горивата), 3-Минерални горива, масла и подобни продукти, 6-Артикули, класифицирани главно според вида на материала и 5-Химични вещества и продукти;

- през 2013 г. за групи 0-Храни и живи животни и 4-Животински и растителни мазнини, масла и восъци се наблюдава значителен ръст спрямо 2007 г., като увеличението за група 0 е над 6 пъти, а за група 4 е над 4 пъти;
- най-голям обем на износа за страните от ЕС има за групи 0-Храни и живи животни, 2-Необработени (сурови) материали, негодни за консумация (изкл. горивата) и 6-Артикули, класифицирани главно според вида на материала;
- най-голям обем на износа за страните извън ЕС има за групи 3-Минерални горива, масла и подобни продукти, 5-Химични вещества и продукти, 6-Артикули, класифицирани главно според вида на материала и 0-Храни и живи животни;
- налице е увеличение на износа за тези групи през 2013 г. спрямо 2007, с изключение на група 6-Артикули, класифицирани главно според вида на материала.

✓ Стратегически търговски партньори по стокови групи

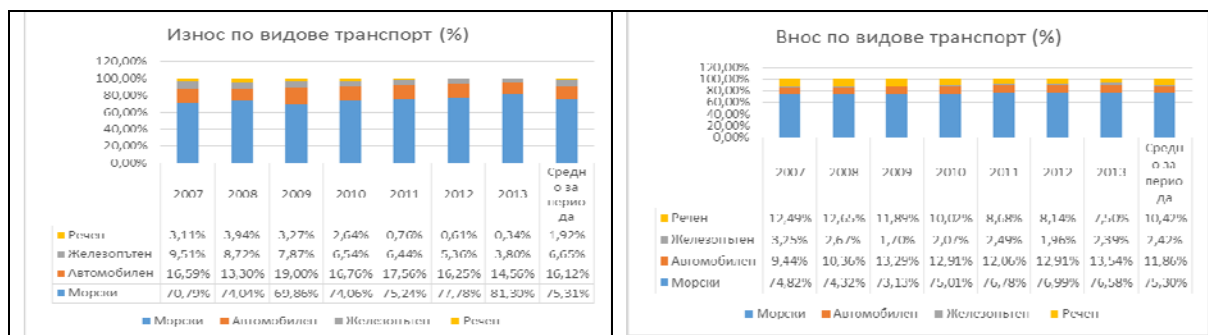
Стратегическите търговски партньори на България са идентифицирани за всяка от стоковите групи. Общо за всички групи те са представени в таблица 3.

Таблица 3

Стокови групи (SITIC)	Ключови партньори	
	Износ	Внос
0 - Храни и живи животни	Испания, Румъния, Гърция, Италия, Турция.	Гърция, Румъния, Турция, Бразилия, Унгария, Германия, Полша, Македония;
1 - Напитки и тютюн	Румъния, Гърция, Полша, Сърбия и страните от ЕС като цяло.	Русия, Гърция, Румъния, Полша и страните от ЕС като цяло;
2 - Необработени материали, негодни за консумация, с изключение на горива	Турция, Румъния, Гърция и страните от ЕС като цяло.	Сирия, Румъния, Испания, Украйна, Турция и страните извън ЕС като цяло;
3 - Минерални горива, масла и подобни продукти	Гибралтар, Сингапур, Турция, Грузия и страните извън ЕС като цяло.	Румъния, Гърция, Полша и страните от ЕС;
4 - животински и растителни масла, мазнини и восъци	Гърция, Румъния, Македония и страните от ЕС като цяло.	Гърция, Румъния, Малайзия, Индонезия и страните от ЕС като цяло;
5 - Химикали и свързани с тях продукти	Румъния, Турция, Гърция и страните от ЕС като цяло.	Румъния, Турция, Гърция и страните извън ЕС като цяло;
6 - Промислени стоки, класифицирани главно според вида на материала	Румъния, Турция, Гърция и страните от ЕС като цяло.	Турция, Украйна, Гърция, Румъния и страните извън ЕС като цяло;
7 - Машини, оборудване и превозни средства	Германия, Франция, Италия, Русия и страните от ЕС като цяло.	Германия, Италия, Китай, Турция и страните от ЕС като цяло;
8 - Разни видове изделия	Германия, Италия, Франция, Гърция и страните от ЕС като цяло.	Китай, Турция, Германия, Гърция, Италия, Полша и страните от ЕС като цяло;
9 - стоки и сделки, които не са класифицирани другаде в SITC	Турция.	Германия и Испания;

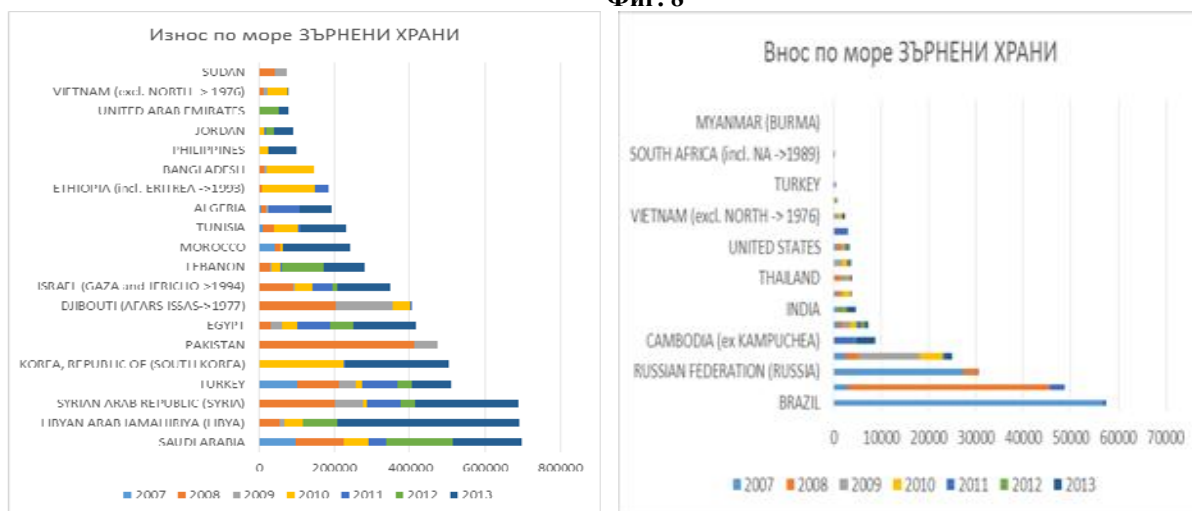
✓ Износ и внос по видове транспорт

На фигура 6 са представени данни за износа и вноса по видове транспорт по данни на Евростат само за страни извън ЕС в натурално изражение по Номенклатура НСТ/Р.

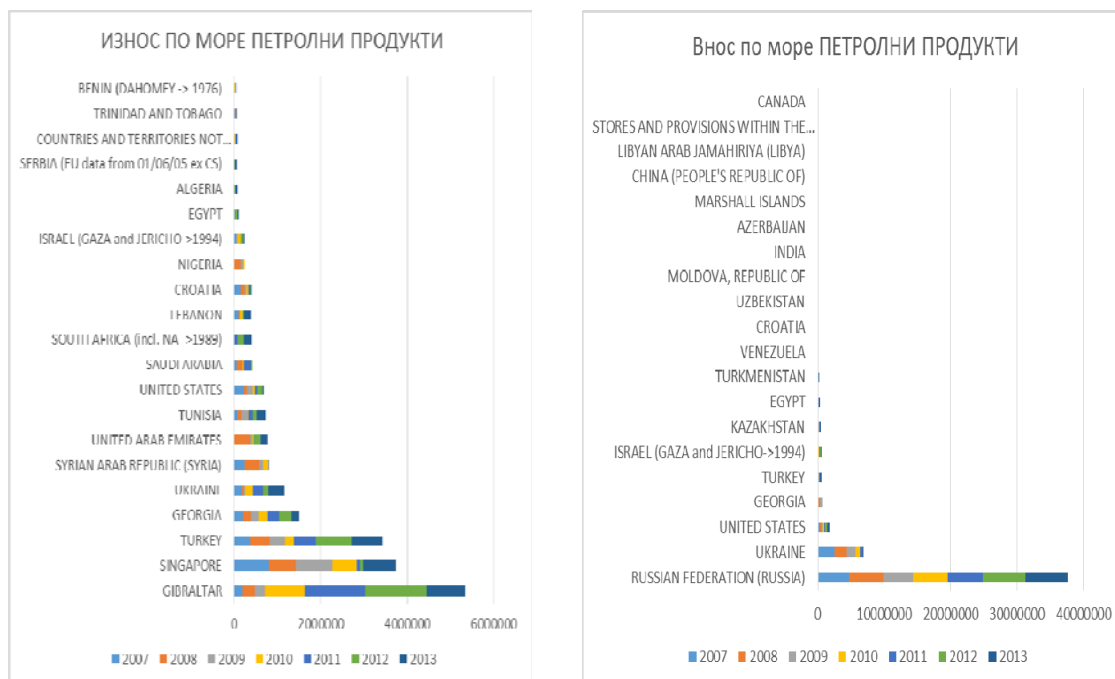
Фиг. 8

Фиг. 9

Таблица 4

Брой партньори	23
Ключови партньори- внос:	
Бразилия	28,26%
Украйна	23,92%
Русия	14,95%
Египет	12,31%
Камбоджа	4,34%
Аржентина	3,62%
Брой партньори	56
Ключови партньори- износ:	
Саудитска Арабия	10,42%
Либия	10,32%
Сирия	10,30%
Турция	7,60%
Корея	7,50%
Пакистан	7,08%

Фиг. 10

Таблица 5

Брой партньори	30
Ключови партньори- внос:	
Внос партньори Топ 20	100%
Русия	
Украйна	
Брой партньори	108
Ключови партньори- износ:	
Износ за партньори Топ 20	97,10 %
Гибралтар	
Сингапур	
Турция	
Грузия	
Украйна	

ИЗВОДИ

Основни партньори на България за търговия по море и по стокови групи са представени в Таблица 6, а по структуроопределящи стокови групи за морски транспорт в Таблица 7.

Таблица 6

Стокови групи (SNT/R)		Ключови партньори	
		Внос	Износ
0	СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРОДУКТИ И ЖИВИ ЖИВОТНИ	Еквадор, Украйна, Бразилия, Русия, Египет, Китай, Норвегия, САЩ, Южна Африка	Турция, Саудитска Арабия, Либия, Сирия, Южна Корея, Пакистан, Египет
1	ХРАНИ И ХРАНИ ЗА ЖИВОТНИ	Бразилия, Китай, Малайзия, Украйна, Русия	Турция, Египет, САЩ
2	ТВЪРДИ МИНЕРАЛНИ ГОРИВА	Украйна, Русия	Турция
3	ПЕТРОЛНИ ПРОДУКТИ	Русия, Украйна	Гибралтар, Сингапур, Турция, Грузия, Украйна
4	РУДИ И МЕТАЛНИ ОТПАДЪЦИ	Бразилия, Чили, Грузия, Перу, Турция, Украйна	Турция, Китай, Намибия

5	МЕТАЛНИ ИЗДЕЛИЯ	Украина, Турция, Русия	Турция, Алжир, Китай, Ливан, Гана
6	СУРОВИ И ОБРАБОТЕНИ МИНЕРАЛИ, СТРОИТЕЛНИ МАТЕРИАЛИ	Турция, Египет, Украина, Китай, Тунис	Турция, Русия, Египет, Китай, Украина
7	ТОРОВЕ	Сирия, Йордания, Мароко, Грузия, Русия, Египет, Тунис, Украина	Иран, САЩ, Бразилия, Аржентина, Турция
8	ХИМИКАЛИ	Турция, Китай, Южна Корея, Украина, Индия	Турция
9	МАШИНИ, ТРАНСПОРТНО ОБОРУДВАНЕ, ИЗДЕЛИЯ И РАЗЛИЧНИ ИЗДЕЛИЯ	Китай	САЩ, Турция, Алжир, Украина, Русия

Таблица 7

Структуроопределящи продукти		Ключови партньори	
		Внос	Износ
1	ГОРИВА	Русия, Израел, Турция, Туркменистан, Грузия, Хърватска	Турция, Сингапур, Грузия, Гибралтар, Украина, Сирия
2	ЗЪРНЕНИ ХРАНИ	Бразилия, Украина, Русия, Египет, Камбоджа, Аржентина	Саудитска Арабия, Либия, Сирия, Турция, Южна Корея, Пакистан
3	ЦИМЕНТ	Турция	Турция, Русия, Китай, Украина
4	МЕДНИ РУДИ И КОНЦЕНТРАТИ	Чили, Грузия, Перу, Турция, Бразилия	Намибия, Китай, Канада
5	ДРУГИ РУДИ НА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ И КОНЦЕНТРАТИ	Перу, Турция, Мароко, Монтенегро, Украина Южна Африка	Китай, Украина, Мароко, Южна Корея, Канада

ЛИТЕРАТУРА

[1] Статистически данни: <http://www.nsi.bg>;

[2] Търговия и транспортна статистика: <http://ec.europa.eu/eurostat>.

EXPORT AND IMPORT AS FACTORS FOR THE DEVELOPMENT OF THE MARITIME TRANSPORT IN REPUBLIC OF BULGARIA

Emil Jelezov, Gergana Kirilova
ejelezov@abv.bg, g.kirilova@mail.bg

Todor Kableshkov University of Transport, 158 Geo Milev Street., Sofia 1574, BULGARIA

Key words: maritime transport, international exchange of goods, transportation market, structure-influencing commodities

Abstract: The information on the movement of commodity flows is essential in structuring the Bulgarian economy, trade policy development, the transport sector as a whole as well as the maritime transport. The international exchange of goods is influencing the general economic development of the country as well as the trends for the improvement of social and economic parameters. The paper is discussing Bulgarian commodity exchange and its importance for the maritime transport development. For the purpose the market flows towards the partner countries and divided into groups of structural commodities for the ports. Based upon the analysis the basic priorities for the development of the maritime transport and the Bulgarian port infrastructure should be determined.